

4.3. Juurdepääsetavus pimedatele ja nägemispuudega õpilastele

Visuaalse sisu (näiteks videod, pildid, diagrammid, tabelid) saab teha nägemispuudega inimestele juurdepääsetavaks teha audiokirjelduse abil.

Audiokirjeldus on tehniline lahendus, millega lisatakse ressursi peamistele visuaalsetele elementidele suulised kirjeldused. See kirjeldab selliseid üksikasju nagu tegevused, seaded, näoilmed ja muu oluline visuaalne teave, aidates seeläbi sisu täielikult mõista.

Audiokirjeldust kasutavad peamiselt täielikult pimedad inimesed, kuid see aitab ka nägemispuudega inimesi. Lisaks on see kasulik ka isikutele, kelle emakeel ei ole avatud haridusressursi sisu keel, ning see võib aidata neid, kes soovivad videot või õppetundi jälgida audiokirjelduse kaudu muudel põhjustel: ajapuudus, mitme ülesande korraga täitmine jne.

Järgnevad soovitused aitavad teil luua audiokirjeldused, mis on kohandatud teie õpilaste vajadustele nii hästi kui võimalik. Püüdke neid oma töös võimalikult palju rakendada.

4.3.2. Audiokirjeldus videole

Audiokirjeldus videole on **videole lisatud jutustus, mis kirjeldab visuaalseid elemente**, nagu tegevusi, olukorda ja tegelasi, muutes sisu juurdepääsetavaks pimedatele või nägemispuudega vaatajatele. See edastab dialoogi loomulike pauside ajal suulist teavet, tagades, et kõik vaatajad saavad videot võrdselt mõista ja nautida.

Vaata audiokirjeldusega reklaamide näidet siit: <https://adp.acb.org/commercials.html>

Et kohendada videosisu audiokirjeldus pimedatele ja nägemispuudega lastele, on vaja **seada esikohale selgus, kaasahaaravus ja juurdepääsetavus, arvestades samas laste arenguetaapi ja õpistiile.**

Soovitused

KEEL: SISU	SOOVITUS	NÄIDE
KIRJELDUSED: OLULISED VISUAALSED ELEMENDID	Kirjeldage kõige olulisemat. Selgitage igas stseenis olulisi detaile, nagu „millal“, „kus“, „kes“, „mis“ ja „kuidas“. Keskenduge visuaalsetele detailidele, mis on olulised loo kulgemise või õpieesmärkide seisukohalt.	
KIRJELDUSED: TEGEVUSED	Selgitage tegevusi ja lisage konteksti sellele, mida on dialoogist või helist raske järeltada, nagu näoilmed, žestid või värvid, mis on õppetunni jaoks olulised.	Kui õpetaja naeratab, öelge: „Õpetaja naeratab rõõmsalt.“
STSEENIDE VAHELISED ÜLEMINEKUD	Lapsed võivad vaeva näha stseenide vaheldumisega, kui üleminekule puudub kontekst. Selgitage üleminekuid selgelt segaduse vältimiseks. Kasutage lihtsaid väljendeid, näiteks „Nüüd oleme me...“ või „Järgmisena näeme...“, et valmistada lapsi ette stseeni või aja muutusteks.	„Nüüd oleme väljas mänguväljakul ja päike paistab.“
KIRJELDUSED: TUNDED	Lisage emotsioonide kirjeldused. Lapsed võivad loo või õppetunni jälgimiseks tugineda suuresti emotsioonide ja tegevuste mõistmisele. Kirjeldage näoilmeid, kehakeelt ja tegelaste suhtlust elavalt, kuid lühidalt.	„Poiss näeb põnevil välja – ta silmad on suured ja ta naeratab.“
TEGELASTE KIRJELDUS	Keskenduge olulistele, hõlpsasti visualiseeritavatele tunnustele, nagu pikkus, kehatüüp ja vanus, kuid hoidke kirjeldused lihtsana ja siduge need looga. Mainige tunnuseid, mis aitavad lastel tegelasi eristada, näiteks silmatorkavat aksessuaari või riietuseset, jättes samas välja ebavajalikud või liiga üksikasjalikud kirjeldused.	„Lily on pikk tüdruk, umbes sama pikk kui täiskasvanu. Ta kannab nahktagi ja tema juuksed on hobusesabasse seatud.“

Soovitused

KEEL: SISU	SOOVITUS	NÄIDE
TEGELASTE NIMED	<p>Kasutage alati tegelaste nimesid, kui nad esmakordselt loos ilmuvad, ja viidake neile jutustamise ajal korrapäraselt, et aidata lastel jälgida, kes on kes.</p> <p>Korrake nimesid sageli, eriti peategelaste puhul, et toetada nende tuvastamist kogu loo vältel.</p>	<p>„See on Emma. Emma on seiklushimuline tüdruk pikkade pruunide juustega ja tal on seljas roheline mantel.“</p>
MEELTEGA SEOTUD KIRJELDUSED	<p>Viidake teistele meeltele. Kasutage rikkalikke mitmeid meeli hõlmavaid kirjeldusi õpilaste kujutlusvõime äratamiseks. Kaaluge helide, lõhnade või tekstuuride lisamist, mida ei saa visuaalselt edasi anda, kuid mis aitavad luua vaimusilmas ettekujutatavat pilti.</p>	
TEKST JA SÜMBOLID	<p>Kui esineb teksti, siis selgitage, et videos kuvatakse teksti, ja lugege see valjusti ette. Selgitage kindlasti sümboleid või numbreid, kui need ilmuvad.</p>	<p>„Tekst ütleb: „Vesi on oluline kõikide elusolendite jaoks.“</p>
INTERAKTIISEID ELEMENDID	<p>Lisage audiokirjeldusse interaktiivseid elemente, paludes lastel tegevusi ära arvata või ennustada, teavet meenutada või probleemi lahendada. Esitage lihtsaid küsimusi või ärgitage õpilast mõtlema kirjeldatava üle.</p>	<p>„Kas arvad ära, mida jänes järgmisena teeb?“ „Kas arvad ära, milline loom järgmisena välja tuleb?“ „See on sama lind, keda me varem nägime – kas mäletad?“</p>
LÕBUSAD JA HUVITAVAD KIRJELDUSED	<p>Lisage kirjeldustesse õppimiskogemuse parandamiseks sobival hetkel lõbusust. Kasutage omadussõnu ja tegusõnu, mis äratavad kuulajas põnevust ja uudishimu, ilma et see oleks liiga keeruline.</p>	<p>„Superkangelane lendab kiiresti“ asemel ütle: „Superkangelane sööstab läbi taeva, suur naeratus näol!“</p>
POSITIIVNE KINNISTAMINE	<p>Lisage õpilaste motiveerimiseks audiokirjeldusse julgustavaid fraase, eriti kui kirjeldate keerulist või võõrast sisu. See muudab õppimise kogemuse nauditavamaks ja toetavamaks.</p>	<p>„Suurepärane, kui sul vastus meeles oli! Oled väga tubli!“</p>

Soovitused

KEEL: SISU	SOOVITUS	NÄIDE
KULTUURILINE TUNDLIKKUS	Pöörake tähelepanu kultuurilistele viidetele. Veenduge, et audiokirjeldus sisaldaks konteksti kultuuriliste viidete kohta, mis võivad lastele võõrad olla, selgitades neid viisil, mis on vastavale vanuserühmale arusaadav ja mõistetav.	Kui tegelane esitab mingile kultuurile omast tantsu, kirjeldage, mida tants tähistab ja miks see on oluline, kuid lihtsas ja arusaadavas keeles.
SÕNAVARA JA LAUSED	SOOVITUS	NÄIDE
VANUSELE SOBIV SÕNAVARA	Kohandage sõnavara õpilaste vanuse ja arusaamisvõime alusel.	Selle asemel, et öelda „Laps haarab riulilt raamatu“, võiks öelda „Poiss võtab riulilt raamatu“.
SPETSIIFILINE SÕNAVARA	Vältige keerulist sõnavara või abstraktseid mõisteid, mis ei sobi õpilaste vanusele. Kasutage objektide ja tegevuste kirjeldamiseks konkreetseid sõnu ning vältige ebamääraseid kirjeldusi ja kujundlikku keelt.	Vältige näiteks: „raevuhoogu sattuma“ või „väljakutset vastu võtma“.
LAUSEEHITUS	Kasutage lühikesi ja selgeid lauseid . Iga lause väljendab ühte mõtet. Vältige liiga keerulisi lauseid ja kõrvallauseid. Kasutage aktiivset kõneviisi ja otseseid tegusõnu , mis on õpilastele kergesti mõistetavad.	
UUED MÕISTED JA SÕNAD	Kui kasutate või tutvustate tundmatuid mõisteid või sõnu, selgitage neid lihtsal viisil, põimides need konteksti.	„Õpetaja osutab „vulkanile“ – suurele mäele, kust võib purskuda laavat.“
ARUSAADAVAD SELGITUSED TEADUSLIKELE MÕISTETELE	Kui tuuakse sisse keerukaid mõisteid, veenduge, et audiokirjelduses antaks arusaadavad ja lühikesed selgitused. Esitage lihtsaid analooge või võrdlusi, et aidata lastel keerulistest mõistetest aru saada.	

Soovitused

SÕNAVARA JA LAUSED	SOOVITUS	NÄIDE
	Jagage teaduslike või ajalooliste mõistete selgitused väiksemateks, nooremale publikule arusaadavamateks osadeks.	
HÄÄLETOON JA HÄÄL	SOOVITUS	NÄIDE
TEMPO JA AJASTUSE KOHANDAMINE	Tagage sobiv tempo. Noorematele õpilastele tuleb anda pikemaid pause. Kohandage rütmi arusaamise parandamiseks.	„Tüdruk kummardub kiiresti ja kallistab oma koera tugevasti“ asemel öelge: „Tüdruk kallistab koera.“
HÄÄLETOON JA HÄÄL	Kasutage sisuga sobivat sooja ja sõbralikku tooni. Jutustaja hääl peaks olema kaasahaarav, soe ja väljendusrikas, et hoida lapse tähelepanu.	
AUDIOKIRJELDUS TEHISARUGA	Kasutage väljendusrikka tooniga inimese omale sarnast häält.	
PROFESSIONAALNE PEALELUGEJA	Võimaluse korral võtke ühendust professionaalse pealelugejaga.	
KOHANDAMINE JA ADAPTEERIMINE	SOOVITUS	NÄIDE
KOHANDAGE KIRJELDUSED ARENGUETAPPIDELE	Kasutage nooremate laste (nt vanuses 3–6) puhul lihtsamaid kirjeldusi ja lisage vanematele õpilastele järk-järgult rohkem detaile. Nooremate laste puhul keskenduge rohkem tegevusele, samas kui vanemad lapsed võivad vajada üksikasjalikumaid selgitusi konteksti ja visuaalsete elementide kohta.	

Soovitused

KOHANDAMINE JA ADAPTEERIMINE	SOOVITUS	NÄIDE
KOHANDAGE KIRJELDUSED KOGNITIIVSETE VÕIMETE JÄRGI	Arvestage keele mõistmise ja kognitiivsete võimetega: lastel võib olla nägemispuude kõrval ka muid häireid, näiteks õpiraskused või intellektuaalne puue.	
KAASAKE MUID MEELI	Võimaluse korral lisage audiokirjeldusele taktiilsed või kinesteetilised vihjed (nt reaalses õppekeskkonnas või füüsiliste õppevahenditega). Näiteks võib audiokirjelduse siduda video jaoks asjakohaste objektidega, parandades seeläbi mitmikpuudega laste õppimist.	Kui video käsitleb mingit liiki lille, andke õpilasele lill, et ta saaks seda uurida teiste meelte abil.
KOHANDAMINE JA ADAPTEERIMINE	Olge valmis audiokirjeldust kohandama laste, õpetajate või hooldajate tagasiside põhjal. See, mis sobib ühele lasterühmale, võib vajada kohandamist teiste jaoks. Muutke materjal paindlikuks, et kohandada kirjeldusi erinevate nägemispuudega laste arenguvajaduste alusel.	